

ХАРАКТЕРИСТИКА АЛЬТЕРНАТИВНИХ ВИДІВ ТУРИЗМУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Робота виконана на кафедрі туризму та готельного господарства СНУ імені Лесі Українки

Зараз активно ведеться робота щодо створення ефективної системи туристичної індустрії. Не останнє місце займають питання взаємодії туризму з довкіллям, оскільки більшість видів туристичної діяльності відбувається у природному середовищі. Із розвитком масового пляжного туризму, а також стихійного відпочинку в приміській смузі великих міст, лісових масивах вздовж магістральних доріг збільшується вплив рекреаційної діяльності на довкілля. Тому власне розвиток альтернативних видів туризму є пріоритетними у будь-якому регіоні поширення масового туризму. Досліджено особливості розвитку альтернативних видів туризму у Волинській області. Основною метою якого є аналіз основних напрямків діяльності альтернативних видів туризму в регіоні. У цьому дослідженні використано такі методи наукових досліджень: описовий, аналітичний, метод аналізу та синтезу і статистичний. У цій роботі зібрано та узагальнено матеріали щодо розвитку альтернативних видів туризму у Волинській області. На основі фактичних матеріалів побудовано низку діаграм та таблиць. Виділено основні проблеми та перспективи розвитку альтернативних видів туризму області.

Ключові слова: альтернативний туризм, культурно-пізнавальний, науковий, спортивно-оздоровчий, релігійний, екотуризм, промисельний та сільський туризм.

Єрко І. В., Савич К. В. Характеристика альтернативных видов туризма Волынской области. Сейчас активно ведется работа относительно создания эффективной системы туристической индустрии. Особенное место занимают вопросы взаимодействия туризма с окружающей средой, поскольку большинство видов туристической деятельности происходят в естественной среде. С развитием массового пляжного туризма, а также стихийного отдыха в пригородной полосе больших городов, лесных массивах вдоль магистральных дорог увеличивается влияние рекреационной деятельности на окружающую среду. Поэтому именно развитие альтернативных видов туризма является приоритетным в любом регионе распространения массового туризма. В работе исследованы особенности развития альтернативных видов туризма в Волынской области. Основной целью исследования является анализ основных направлений деятельности альтернативных видов туризма в регионе. В данном исследовании использованы такие методы научных исследований: аналитический, метод анализа и синтеза, статистический. В работе собрано и обобщено материалы по развитию альтернативных видов туризма в Волынской области. На основе фактических данных построен ряд диаграмм и таблиц. Выделены основные проблемы и перспективы развития альтернативных видов туризма в области.

Ключевые слова: альтернативный туризм, культурно-познавательный, научный, спортивно-оздоровительный, религиозный, екотуризм, промисельный и сельский туризм.

Yerko I. V., Savych K. V. Tourism alternative types description of the Volyn region. An effective system of tourist industry is creating nowadays. Issues of interaction between tourism and environment are important because most types of tourist activity take a place in a natural environment. Recreation activity influence on an environment is increasing with the development of mass beach tourism and rest in cities suburban areas, forestland along main roads. Therefore the development of tourism alternative types is priority in any region of distribution of mass tourism. Special aspects of development of alternative types of tourism in the Volyn region are investigated. Main aim is an analysis of activity principal directions of tourism alternative types in a region. Materials on development of tourism alternative types in the Volyn region are collected and summarized in this article. The row of diagrams and tables were built on the basis of actual data. Development key problems and prospects of tourism alternative types in the Volyn region are emphasized.

Key words: alternative tourism, cultural and educational, scientific, sports and recreation, religious, ecotourism and rural tourism.

Постановка наукової проблеми та її значення. На сьогоднішній день, великого поширення набули альтернативні види туризму. Розвиток цих видів туризму має свої переваги, крім екологічної спрямованості, вони дозволяють більш урізноманітнити туристичні пропозиції, надати їм специфічних, притаманним лише їм рис, які відзначаються великою цінністю для розвитку в'їзного туризму [3].

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Існують різні підходи до визначення та класифікації альтернативних видів туризму

Згідно з першим підходом, прихильниками якого є Кравченко Н. О., Писаревський І. М., Погасій С. О., Андренко І. Б., Покоłodна М. М., Сегеда І. В. та ін., до альтернативних видів туризму відносяться: культурно-пізнавальний та науковий, спортивно-оздоровчий, релігійний, власне екотуризм, промисельний та сільський.

Згідно другого підходу, який підтримують Коваль П. Ф., Алешугіна Н. О., Андрєєва Г. П., Зеленська О. О., Григор'єва Т.В., Пархоменко О. Г., Дудко В.Б., Михайловський М.О., Бондар С. І. та ін. під альтернативними видами, розуміються такі види, які протиставляються традиційним, масовим видам. Варто розуміти, що для кожної країни такі альтернативи свої. Наприклад, в Україні до числа альтернативних можуть бути віднесені релігійний, спортивний, екстремальний (пригодницький), сільський, екологічний та інші.

Метою дослідження є аналіз основних напрямків діяльності альтернативних видів туризму в регіоні.

Виходячи із мети цього дослідження були поставлені такі **завдання**: зібрати та узагальнити матеріали щодо розвитку альтернативних видів туризму у Волинській області; на основі фактичних матеріалів побудувати низку діаграм і таблиць; виділити основні проблеми та перспективи розвитку альтернативних видів туризму у Волинській області.

Матеріали і методи. У нашому дослідженні використано такі методи наукових досліджень: описовий, аналітичний, метод аналізу та синтезу, статистичний. Основу дослідження становлять наукові роботи з цієї тематики та статистична інформація Головного управління статистики у Волинській області.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Підтримка альтернативних видів туризму має свої переваги, крім їх екологічної спрямованості, вони дозволяють більш урізноманітнити туристичні пропозиції, надати їм специфічних, притаманним лише їм рис, які відзначаються великою цінністю для розвитку в'їзного туризму. Загалом, ці види туризму можна визначити як спеціалізовані, де спеціалізація визначається програмою обслуговування [3].

У нашій роботі використовується класифікація альтернативних видів туризму за Кравченко Н. О., оскільки на території Волинської області найбільш масового поширення набули спортивно-оздоровчий, екологічний, культурно-пізнавальний та науковий, релігійний, промисельний і сільський туризм.

В Україні *спортивно-оздоровчий туризм* виник і розвивається на самодіяльних засадах, тобто з ініціативи туристів-аматорів. Він поєднує в собі спорт і відпочинок, виховує патріотизм і національну самосвідомість [6].

Здійснена оцінка ресурсного забезпечення функціонування спортивно-оздоровчого альтернативного туризму.

Так оцінка орографічних рекреаційних ресурсів здійснена відповідно до методики, розробленої Бейдиком О. О. Більша частина області розташована в межах Поліської низовини, четверта частина – на Волино-Подільській височині (на півдні) в зоні широколистяних лісів [1, 128]. Незважаючи на те, що орографічні ресурси Волинської області оцінюються лише на 2 бали, що відповідає результату «нижче середнього», ці умови є комфортними для проведення походів з пішохідного туризму, особливо некатегорійних.

Оцінку кліматичних ресурсів здійснено за такими критеріями: середня температура липня – +18,8°C (2 бали); тривалість періоду з температурою понад +10°C днів – 150-160 днів, середня тривалість – 155 днів (2 бали); річна кількість опадів, мм – 600-650 мм (3 бали); сума складових балів кліматичних ресурсів – 7 балів; інтегральна оцінка кліматичних ресурсів – 2 бали [1, 131]. Не дивлячись на те, що кліматичні ресурси Волині, згідно з методикою Бейдика О. О. оцінюються лише на 2 бали (нижче середнього), області притаманні сприятливі для рекреації комфортні, прохолодні субкомфортні і жаркі субкомфортні погоди.

Варто зауважити, що найоптимальніші кліматичні умови для організації відпочинку і туризму в теплий період року – в північно-західних районах області [20].

Провівши оцінку гідрографічних ресурсів Волинської області їх можна оцінити на 5 балів [1, 135], що відповідає ступеню «найкращий». Таким чином, область має великі перспективи розвитку водного спортивно-оздоровчого туризму.

Спортивно-оздоровчий туризм у Волинській області активно розвивається. Особливо серед молоді та дітей шкільного віку. В 2015 р. кількість туристів, основною метою яких був спортивно-оздоровчий туризм, сягнула 4032 осіб, що на 309 більше, ніж у 2014 р.

Серед напрямків спортивно-оздоровчого туризму, що найбільш розвинені на Волині виділяють: пішохідний, велосипедний, кінний та водний. Варто зазначити, що Волинська область має значні перспективи для розвитку також лижного та екстремального альтернативних напрямків туризму.

Таким чином, Волинська область володіє значним природно-рекреаційним потенціалом, має значні туристичні ресурси, що є основою для організації і функціонування спортивно-оздоровчого туризму альтернативного спрямування.

На сьогодні *екологічний туризм* найдинамічніше розвивається власне на територіях, що мають певну природну цінність, тобто, переважно на природоохоронних територіях (у національних та ландшафтних парках). Головна його мета – охорона природного та культурного середовища регіонів, що відвідають туристи.

На сьогоднішній день Волинська область має перспективи для двох напрямків екологічного туризму: природного (використання природних ресурсів у їх відносно незміненому стані) та

соціоекотуризму (заходи, які проводяться не обов'язково в екологічно чистих районах, що можуть наочно демонструвати непродумане господарювання людини та втручання її в природу) [3].

Ресурсне забезпечення розвитку екологічного туризму у області знаходиться на дуже високому рівні.

Природний підвид екологічного туризму у Волинській області має два спрямування: біотуризм, та абіотуризм [3].

Основними районами біотуризму є національні природні парки Волинської області: Шацький, «Цуманська Пуща» та НПП «Прип'ять-Стохід» [9].

Крім спостереження за типовими для Західного Полісся екосистемами: озерними, лісовими, болотними та лучними. Ведуться наукові спостереження за рідкісними біоценозами, серед яких:

- евтрофні та мезотрофні осокові болота, а також рідкісні для Полісся оліготрофні болота. Найбільшими із болотних масивів є болота Вунич (322,0 га), Кругле-Довге (260,3 га), Став (220,0 га), Рипицьке (110,0 га).

- ведеться спостереження за флювіогляціальними і власне льодовиковими моренними відкладами. У південно-східній частині Шацького НПП розташовані – флювіогляціальні піщані ози, що трапляються також в околицях с. Світязь. Підвищення чергуються із заболоченими зниженнями.

- об'єктами біотуризму є також прибережно-водна рослинність сформована очеретом та кугою озерною. На великих глибинах розрослись угруповання жабурника, рдесників, водопериці тощо. Угруповання водних рослин відіграють велику роль у підтриманні функціонування озерних екосистем. Так, прибережні ценози створюють умови для нересту риби. Прибережні зарості озер є також місцем гніздування багатьох видів птахів. Власне прибережні екосистеми є основними об'єктами біотуризму у Шацькому НПП [9].

- також об'єктами наукового біотуризму є рідкісні рослинні біоценози. У парку нараховується 14 видів рослин, занесених до Зеленої книги України. До них відносяться такі лісові угруповання: групи асоціацій соснових лісів зеленомохових та чорницевих, соснових лісів ялівцевих (з ялівцем звичайним), дубово-соснових лісів ліщинових. Серед болотняної рослинності рідкісними є формації шейхцерієво-сфагнової та осоково-шейхцерієво-сфагнової, осоки Девелла, меч-трави болотяної, а серед водної рослинності — формації альдрованди пухирчастої, латаття білого, латаття сніжно-білого, глечиків жовтих, їжачої голівки малої, рдесника червонуватого, рдесника туполистого, куширу підводного. До Червоної книги України занесено 28 видів флори парку: береза низька, зозулині черевички справжні, булатка червона, гніздівка звичайна, жировик Льозеля, любка дволиста, журавлина дрібноплода, росички англійська та середня, товстянка звичайна тощо. У парку знайдено низку рідкісних реліктових болотяних мохів, серед них псевдокалієргони трирядний і плауноподібний, скорпідій скорпіоноподібний та меезія тригранна занесені до Червоної книги України, а один вид, гаматокауліс глянуватий, – до Червоної книги мохоподібних Європи.

- не менш цінними об'єктами біотуризму в Шацькому НПП є рідкісні тваринні біоценози. Із «червонокнижних» на території парку охороняються ропуха очеретяна, мідянка, лелека чорний, лебідь малий, жовта чапля, пугач, шуліка рудий, гага звичайна, дятел білоспинний, корольок червоноголовий, кутора мала, горностаї тощо.

Біотуризм поширений і в інших природоохоронних територіях, проте незначною мірою. Основне його призначення – пропагування збереження природи та довкілля Волинської області.

Більш поширеним в туристичному відношенні вважається такий напрямок природного екологічного туризму як абіотуризм (об'єктом туризму є нежива природа (гори, печери, водойми тощо)).

Аналіз передумов розвитку екологічного абіотуризму в національних природних парках Волинської області засвідчує, що серед трьох НПП, які створені на території Волинської області, лише в Шацькому проведено функціональне зонування, а також раціональне й збалансоване використання природоохоронних ландшафтів, що забезпечує можливість розрахунку рекреаційної місткості його територій та порівняння її з місткістю закладів розміщення.

Екологічний туризм Волинської області розвинений на досить високому рівні. Проте уваги потребують проблеми нераціонального використання природних ресурсів; інфраструктурного забезпечення розвитку цього виду туризму, а також проведення заходів з урізноманітнення туристичного продукту даного типу.

Культурно-пізнавальний та науковий туризм альтернативного спрямування має дуже великі перспективи розвитку у Волинській області. Адже природнича і культурно-історична бази ресурсів області є унікальними.

Цей вид туризму має на меті вивчення природних, історико-археологічних та етнографічно-краєзнавчих особливостей регіонів.

До напрямків культурно-пізнавального та наукового туризму, що розвиваються на території Волинської області відносяться: науково-природничий туризм, історико-археологічний туризм, етнографічно-краєзнавчий туризм, архітектурно-історичний, симпозиумний туризм [3; 8].

Науково-природничий туризм. У межах Волинської області можна виділити такі центри науково-природничого туризму: Національний природний парк «Прип'ять-Стохід», Шацький національний природний парк [11; 12].

У НПП «Прип'ять-Стохід» основу науково-природничого туризму становлять студенти географічного факультету СНУ ім. Лесі Українки, кількість яких, в середньому, сягає 20 осіб. Також обирають для проходження практик студенти інших вищих навчальних закладів (КНУ ім. Т. Г. Шевченка, ЛНУ ім. І. Франка та ін.) [12].

Під час проходження практики студентів цікавлять: екологічний стан природних та антропогенних ландшафтів у польових умовах з метою дослідження та визначення його закономірностей і ступеню впливу на формування екологічного стану довкілля з різною ландшафтною (ландшафтно-екологічною) структурою.

Щодо Шацького національного природного парку, то тут розташовані база практик Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки («Гарт» на о. Світязь) та дві спортивно-оздоровчі бази Луцького національного технічного університету (ЛНТУ) на озерах Світязь і Пісочне. Щороку тут проходять практику до 100 студентів СНУ ім. Лесі Українки, зокрема географічного факультету та до 50 студентів ЛНТУ (кафедра екології).

Також для проходження практики Шацький національний природний парк обирають студенти Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Львівського національного університету імені І. Франка та ін., загалом до 300 студентів щорічно [11; 12].

Під час проходження практики в межах Шацького національного природного парку студенти вивчають: нетипові для Полісся природні ландшафти, що сформувалися завдяки флювіогляціальним процесам, зокрема піщані формації, що утворилися у результаті відступу Дніпровського зледеніння 10 тис. рр. тому, унікальні вільхові ландшафти, спостерігати карст, що простежується на поверхні у польових умовах з метою дослідження та визначення їх закономірностей.

Історико-археологічний туризм. Цей вид туризму відзначається наявністю великої кількості туристичних центрів на території Волинської області.

На території області нараховується 150 різноманітних пам'яток археології, серед них: 15 національного та 135 місцевого значення. Найбільша їх кількість розташована в Горохівському (55) районі, найменша – в Ратнівському, Турійському та Шацькому.

У Волинській області центри історико-археологічного туризму поділяються на дві основні групи: місця поселення стародавніх людей та місця поховань. Варто зазначити, що перша група відповідає певному історичному періоду та пов'язана з господарським та культурним життям стародавніх людей.

Ресурси історико-археологічного альтернативного туризму є важливими у формуванні ТРК Волині, оскільки щороку приваблюють сотні туристів не лише з різноманітних куточків Волині, але й з усієї України.

Етнографічно-краєзнавчий туризм. Цей вид туризму отримав на Волині значне поширення. Він стосується відвідуванням краєзнавчих музеїв, народних ярмарків та фестивалів.

У 2014 р. кількість комунальних музеїв Волинської області становила 17 (не враховуючи 6 філій Волинського краєзнавчого музею), їх відвідало 146,5 тис. осіб, обслуговано екскурсіями 68,9 тис. осіб. Щодо кількості музейних експонатів, то їх кількість сягає 240956.

У Волинській області щороку проходять сотні фестивалів, які ознайомлюють з історико-культурним життям області, і приваблюють тисячі туристів.

Архітектурно-історичний туризм. Цей вид туризму у Волинській області є одним з найбільш розвинених.

В області нараховується 495 пам'яток містобудування і архітектури (179 – національного та 316 – місцевого значення); 860 пам'яток історії (9 – національного, 851 – місцевого значення); 32 пам'ятки монументального мистецтва (1 – національного, 31 – місцевого значення). Також нараховується 11 парків – пам'яток садово-паркового мистецтва, загальною площею 95,53 га, серед них 3 – загальнодержавного значення площею 28,6 га.

Найбільша кількість історико-архітектурних пам'яток зосереджена у Турійському, Ковельському, Горохівському, Маневицькому районах.

Промисельний туризм – це вид туризму, основою якого є господарювання людини (мисливство (фауністичний туризм), рибальство (іхтіофауністичний туризм), збр грибів, ягід, лікарських рослин (флористичний туризм) без нанесення шкоди природі та без порушення екологічної рівноваги.

Для того, щоб більш детально розглянути перспективи розвитку промисельного туризму у Волинській області нами було зроблено оцінку рослинних РТР та тваринних ресурсів відповідно до методики Бейдика О. О. [1, 138-142]. Оцінка показала, що рослинні ресурси Волині оцінюються у 4 бали, що дорівнює критерію «вище середнього», а потенціал тваринних рекреаційно-туристських

ресурсів становить 3 бали, що відповідає критерію «середній». Відповідно в структурі промисельного туризму виділяють такі напрямки: флористичний, фауністичний та іхтіофауністичний.

Фауністичний туризм. Значна лісистість і добре розвинута гідрографічна сітка, різноманітна рослинність, змішані за складом і структурою лісові угіддя, сприятливі кліматичні умови – все це приваблює диких звірів і птахів до певних ландшафтних місцевостей.

Мисливські угіддя Волинської області знаходяться в підпорядкуванні Обласного товариства мисливців і рибалок (ОТМР), товариства «Динамо», Військово-мисливського товариства, а також лісництв. За ОТМР закріплено 1406 тис. га мисливсько-рибальських угідь.

В організаційному плані промислово-мисливська фауна області переважно зосереджена на території лісових угідь держлісфонду і закріплена за 16 районними і 2 міськими товариствами мисливців і рибалок. За природними комплексами мисливські угіддя поділяються таким чином: близько 26% займають ліси, 56% – поля і 18% – водно-болотні угіддя. Загальна площа мисливських угідь становить 1828,5 га. Основна їх частина знаходиться в поліських районах і належить приписним мисливським господарствам [5].

Таким чином, мисливські та рибальські угіддя області є передумовою для розвитку відповідних видів відпочинку, їх кількість може задовольняти не лише попит місцевих мисливців та рибалок, а й служити базою для створення мережі підприємств, що надаватимуть послуги в організації цих видів відпочинку іноземним та вітчизняним туристам.

Флористичний туризм. Волинські ліси багаті на гриби та ягоди, і їх збирання, особливо міськими жителями, розцінюється як один з найпривабливіших і корисних видів відпочинку.

Ягідники та грибні місця зазвичай зосереджені в поліських районах області. Серед грибів, що ростуть у лісах області, переважають лисички, зелениці, маслоки, опеньки, сиріожки, білі гриби. Найбільш поширеними з ягід є чорниця, малина, ожина, брусниця, лохина, суниця [5].

Волинська область є однією з найбільш грибних областей – тут, як і в Карпатах, місцеве населення успішно заробляє на збиранні грибів. Місцевій владі у 2015 р. довелося прийняти ряд заходів з обмеження на збір грибів та ягід. Найбільш поширеними є польські гриби, підосичники, сиріожки, маслоки, підберезовики, лисички, опеньки [9].

Загалом, варто зазначити, що Волинська область володіє значними ресурсами для промисельного туризму усіх напрямків: флористичного, фауністичного та іхтіофауністичного.

Однак, туристи, що відвідують область з метою полювання, рибальства чи збирання ягід та грибів роблять це, зазвичай, стихійно, а отже їх підрахунок є неможливим. Проте їх кількість очевидно може сягати 5 тис. на рік.

Розвиток *сільського туризму* у Волинській області має чи не найбільші перспективи. Цей вид туризму сприяє відродженню, збереженню та розвитку народної культури, а також сприяє значним надходженням до бюджету.

У Волинській області функціонують і розвиваються два напрямки сільського альтернативного туризму: сільський (зелений) туризм (використання сільських поселень для відпочинку в екологічно чистих умовах) та агрорекреаційний (активний відпочинок на природі та добровільну участь відпочиваючих у сільськогосподарських роботах) [3].

У 2015 р. на території Волинської області налічувалось 172800 туриста, які надали перевагу сільському туризму. За період з 2011р. по 2015 р., найменше туристів налічувалось у 2013 р. – 169405 (рис. 1).

Рисунок 1. Динаміка чисельності туристів сільського зеленого туризму у Волинській області (2011-2015 рр.) [10]

У 2015 р. із 172800 туристів, лише 238 (0,14 %) були зайняті агрорекреаційним туризмом [9].

Останнім часом простежується тенденція збільшення іноземних туристів. Волинську область відвідали туристи з Канади, Польщі, Німеччини, Росії. Інколи вони приїжджають зимою ,щоб в українському селі зустріти Різдво [7].

Щодо кількості садиб сільського туризму у Волинській області, то їх кількість є досить значною (рис. 2).

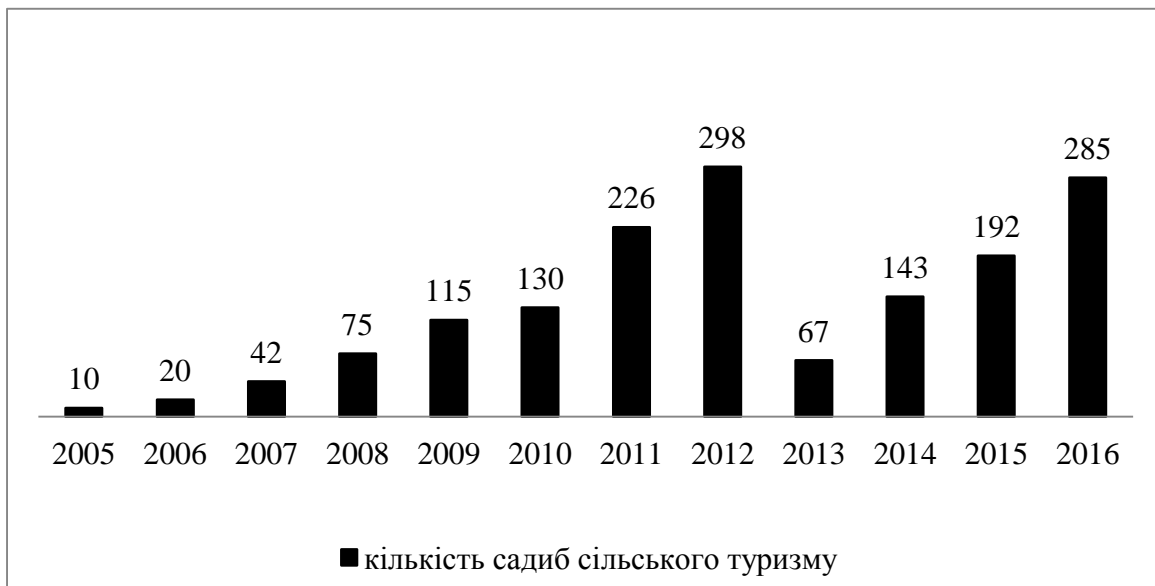

Рисунок 2. Динаміка кількості садиб сільського туризму у Волинській області за період 2005-2016 рр. [10]

Різде скорочення кількості садиб у 2013 р. пояснюється тим, що було запроваджено їх обов'язкову сертифікацію. За всеукраїнською програмою «Українська гостинна хата» їм будуть присвоювати певну категорію якості та рівня надання послуг. Це довготривалий процес, саме тому, на кінець 2013 р. кількість офіційно зареєстрованих садиб зеленого туризму становила лише 67.

Найпопулярнішими садибами сільського туризму на території Волинської області є: «Біла озера» (Любомльський район, с. Згорани), «Хвиля» (Любешівський район, с. Люб'язь), «Миколин вулик» (Ківерцівський район, с. Бодячів), «Золота підкова» (Ківерцівський район, с. Дачне) та ін.

Крім розміщення та харчування, господарі садиб можуть надавати й інші послуги за додаткову оплату, серед яких: організація риболовлі, полювання, збирання ягід та грибів, лікарських рослин; спортивні ігри; майстер-класи з приготування традиційних українських страв; майстер-класи українських ремесел, серед яких: бджільництво, прядіння, ткацтво, вишивання та в'язання; піші, кінні та велосипедні прогулянки; купання у водоймах (в ставках, озерах та річках); різні види бань та саун; організація екскурсій та ін. [2].

Розвиток сільського туризму у Волинської області має також певні проблеми, серед яких:

- низький рівень кваліфікації працівників туристичної сфери, якість і культура обслуговування туристів; невідповідність якісних характеристик та організаційно-економічних механізмів функціонування рекреаційної і транспортної інфраструктури;

- незадовільний стан під'їзних шляхів до об'єктів туристичних відвідувань;

- невідповідність переважної більшості закладів розміщення міжнародним стандартам;

- низька ефективність діючих механізмів заохочення інвестицій щодо будівництва і реконструкції об'єктів туристичної сфери;

- слабкість інформаційно-рекламного забезпечення на загальноукраїнському та міжнародному ринках та ін. [7].

Не дивлячись на значну кількість проблем, сільський туризм Волині має всі перспективи стати одним з найпопулярніших напрямків.

Релігійний туризм є одним з перших видів туризму, і саме на території Волинської області він має чималі перспективи для розвитку, адже вони трапляються у переважній більшості населених пунктів.

Альтернативний релігійний туризм Волині представлений двома напрямками: сакральний (паломництво) (поїздки представників різних конфесій з паломницькими цілями) та релігійно-архітектурний туризм (ознайомлення із релігійними спорудами як частиною історичного спадку території).

У 2015 р. на території Волинської області нараховувалось 723 тис. релігійних туристів (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка чисельності туристів у Волинській області з метою релігійного туризму [10]

Напрямок релігійного туризму	Роки, осіб				
	2011	2012	2013	2014	2015
Сакральний (паломництво)	232000	233000	237000	241000	234000
Релігійно-архітектурний	453000	461000	476000	487000	489000
Всього	685000	694000	713000	728000	723000

У структурі споживачів релігійного турпродукту на території Волинської області переважають туристи релігійно-архітектурного напрямку.

Сакральний туризм (паломництво). У Волинській області налічується декілька центрів паломницького напрямку: м. Луцьк, м. Володимир-Волинськ, с. Зимне (Володимир-Волинський район), смт. Олика та с. Жидичин (Ківерцівський район), с. Низкиничі (Іваничівський район), с. Мильці (Старовижівський район), с. Вербка (Ковельський район), с. Світязь (Шацький район) та с. Новий Загорів (Локачинський район).

Релігійно-архітектурний туризм. Не менш важливими є також і центри релігійного альтернативного туризму релігійно-архітектурного напрямку, які, на відміну від паломницьких, розміщені на всій території Волинської області.

Область займає важливе значення в розвитку релігійного туризму України. Адже містись унікальні об'єкти як паломницького так і релігійно-архітектурного напрямків альтернативного релігійного туризму.

Основними проблемами розвитку альтернативних видів туризму у Волинській області є: зменшення купівельної спроможності споживачів; нераціональне використання природних ресурсів; низький рівень маркетингових досліджень у сфері туристсько-екскурсійної діяльності Волинської області; застарілі підходи до управління туристичною сферою тощо. Серед перспектив виділяються: можливість створення маршрутів з включенням територій сусідніх держав, залучення як внутрішніх, так й іноземних інвесторів до розбудови матеріальної бази із забезпечення розвитку альтернативних видів туризму, утворення інфраструктури туризму в зонах міжнародних і внутрішніх транспортних коридорів на території області та ін.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином під час дослідження проаналізовано:

- різні підходи до визначення альтернативних видів туризму;
- область має вигідні природно-географічні, культурно-історичні, соціально-економічні передумови розвитку;
- щодо видів туризму загалом, то у Волинській області найбільшого поширення набули: подієвий, екологічний та культурно-пізнавальний;
- серед альтернативних видів туризму, найбільші перспективи мають: спортивно-оздоровчий туризм (пішохідний, велосипедний, кінний, водний, лижний та екстремальний), культурно-пізнавальний та науковий туризм, релігійний, екологічний та сільський туризм;
- основними проблемами розвитку альтернативних видів туризму у Волинській області є: нераціональне використання природних ресурсів; застарілі підходи до управління туристичною сферою тощо; серед перспектив: можливість створення маршрутів з включенням територій сусідніх держав, залучення як внутрішніх, так і іноземних інвесторів до розбудови матеріальної бази із забезпечення розвитку альтернативних видів туризму та ін.

У подальшому планується детальніше дослідити проблеми розвитку альтернативних видів туризму Волинської області та знайти шляхи їх вдосконалення.

Література

1. Бейдик О. О. Рекреаційні ресурси України: Навчальний посібник / О. О. Бейдик. – К. : Альтерпрес, 2009. – 400 с.
2. Горішевський П. В. Сільський зелений туризм: організація гостинності на селі: підручник / П. В. Горішевський, В. П. Васильєв, Ю. В. Зінько. Івано-Франківськ: Місто-Н, 2003. – 148 с.
3. Кравченко Н. О. Напрями екологізації туристичної індустрії України / Н. О. Кравченко // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. «Серія Економіка». – Вип. 3 (31). – Рівне: НУВГП. – 2005. – С. 72–77.
4. Мельнічук М. М. Сучасний стан і перспективи розвитку туристичної та рекреаційної діяльності Волинської області / М. М. Мельнічук, С. Д. Уєвич, В. С. Чернець, Л. В. Гладич, Т. П. Безсмертнюк // Наук. зап. Терноп. нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Сер. Географія. – 2013. – Вип. 2. – С. 101-115.
5. Павловська Т. С. Лабораторні роботи з курсу «Географія Волині»: мед. Розробка для студ. геогр. ф-ту / Т. С. Павловська, Ю. В. Білецький. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 92 с.
6. Федорченко В. К. Історія туризму в Україні. Навч. посіб. / В. К. Федорченко, Т. А. Дьорова. – К. : Вища шк., 2002. – 195 с.

7. Черчик Л. М. Туристсько-рекреаційний комплекс Волинської області: передумови розвитку : Монографія. Частина 1 / Л. М. Черчик, О. В. Міщенко, І. В. Єрко; МОНУ. – Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2014. – 128 с.
8. Шандор Ф. Ф. Сучасні різновиди туризму : підручник / Ф. Ф. Шандор, М. П. Кляп. – К. : Знання, 2013. – 334 с.
9. Волинська обласна рада [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.volynrada.gov.ua> – 14.03.16.
10. Головне управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.lutsk.ukrstat.gov.ua>. – 12.02.16.
11. Луцький національний технічний університет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lutsk-ntu.com.ua> – 23.02.16.
12. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eenu.edu.ua> – 16.02.16.

УДК 910:904

Кучер П. В. – аспірант кафедри туризму ЛДУФК
Волошин І. М. – доктор географічних наук, професор,
завідувач кафедри туризму ЛДУФК

Історико-архітектурні пам'ятки Рівненської області: геопросторове поширення, туристичні маршрути та їх характеристика

Роботу виконано на кафедрі туризму ЛДУФК

У статті подаються картосхеми геопросторового поширення історико-архітектурних пам'яток, що внесені до переліку пам'яток архітектури місцевого та національного значення Рівненської області. Розраховано коефіцієнти насиченості та відсоткове співвідношення між історико-архітектурними пам'ятками до загальної їх кількості. Запропоновано туристичне районування території області відповідно до насиченості історико-архітектурними пам'ятками. Складено туристичні маршрути до історико-архітектурних пам'яток Рівненської області.

Ключові слова: архітектурно-історичні пам'ятки, туристичний маршрут, геопросторове поширення, районування.

Кучер П.В., Волошин І.Н. Историко-архитектурные памятники Ровенской области: геопространственной распространения, туристические маршруты и их характеристика. В статье представлены картосхемы геопространственного распространения историко-архитектурных памятников, внесенных в перечень памятников архитектуры местного и национального значения Ровенской области. Рассчитаны коэффициенты насыщенности и процентное соотношение в сравнении с общин количеством историко-архитектурными памятниками Ровенской области. Предложено туристическое районирование территории области за количеством насыщенности историко-архитектурными памятниками. Составлены туристические маршруты к историко-архитектурным комплексам Ровенской области.

Ключевые слова: архитектурно-исторические памятники, туристический маршрут, геопространственное распространение, районирование.

Kucher P.V., Voloshyn I. M. Historical and architectural monuments of Rivne region, geospatial distribution, tourism itineraries and their characteristics. The article presents maps of geospatial distribution of historical and architectural monuments included in the list of monuments of local and national significance in Rivne region. Have been calculated the ratios of saturation and percentages of historical and architectural monuments in Rivne region. According to the saturation of historical and architectural monuments a tourist zoning of the area has done. Itineraries to the historical monuments in Rivne region has done.

Keywords: Architectural and historical sites, hiking trails, Geospatial distribution, zoning.

Постановка наукової проблеми та її значення. Досвід використання в туризмі історико-архітектурних пам'яток таких провідних країн світу, як Великобританія, США та Канада показує, що ефективно залучення архітектурних пам'яток у сферу туризму можливе при наявності добре розвинутої туристичної інфраструктури, яка враховувала б взаємовпливи процесів поживлення туристичного бізнесу та стану збереження пам'яток [5, с. 17]. У Рівненській області згідно із даними державного реєстру «Перелік пам'яток архітектури місцевого значення Рівненської області» та «Перелік пам'яток архітектури національного значення Рівненської області» загалом налічується понад 66 архітектурних пам'яток архітектури (палаці, музеї, замки, садиби, тощо) [6]. Такі пам'ятки відіграють важливу роль для здійснення подорожей пізнавального характеру. Враховуючи постійний розвиток туристичної галузі, актуальним є питання картографічного відображення пам'яток архітектури Рівненської області, а також розробка туристичних маршрутів до архітектурних об'єктів. Такі дослідження дадуть змогу збільшити кількість туристів у Рівненській області. Оскільки